

Сєводнєва К. О.
*аспірант кафедри освіти
та управління навчальним закладом*
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ НА ШПАЛЬТАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У непростих умовах утвердження незалежності й розбудови української державності, в контексті оновлення вітчизняної системи освіти й реалізації Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті актуалізується проблема національного виховання особистості юного українця-патріота. Відтак загострюється потреба в осмисленні національних цінностей і пошуку нових засобів патріотичного та громадянського виховання учнів, створення організаційно-педагогічних умов, необхідних для такого процесу. Важливу роль у соціалізації молоді завжди відігравала преса, безпосередньо впливаючи на становлення національної свідомості підростаючого покоління – майбутнього української держави з багатим історичним досвідом і високою національною ідеєю.

До проблеми національного виховання зверталися багато дослідників, зокрема Г. Ващенко, О. Вишневський, М. Грушевський, А. Дістервег, О. Духнович, І. Огієнко, А. Макаренко, Й. Песталоцці, І. Поплужний, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Одним із аспектів національного виховання є громадянсько-патріотичне, яке покликане виховувати особистість, чутливу до свого оточення, долучати її до суспільного життя, в якому права людини виступають визначальними. Громадянське виховання об'єднує в собі суспільну та приватну сфери [2].

Згідно з Державною національною програмою «Освіта: Україна ХХІ століття», громадянськість у педагогічному сенсі містить у собі знання, переживання і вчинки. Ці складники знаходяться в тісних зв'язках і взаємодії при переважанні на певних етапах розвитку індивіда емоційного компонента у формуванні сфери почуттів [4].

У науковій площині існують різні дефініції поняття «патріотизм», серед яких: фундаментальна особистісна цінність (за І. Бехом) [1]; один з основних принципів і обов'язків моралі, що проявляються у ставленні до праці, суспільної діяльності, міжнаціональних стосунків, обов'язку перед

своїм народом [5]; культурно-історичний феномен, явище, що відображає все незаперечно цінне, накопичене нацією [6]; бажання працювати на користь своєї держави і походить від бажання творити добро – якнайбільше і якнайкраще [3].

Трактування поняття «патріот» зводяться до відданості, здатності на подвиг, готовності на пожертви в ім'я інтересів рідної землі [7].

Людина, яка знаходиться на високому рівні свого особистісного, зокрема, громадянського розвитку, неодмінно відзначається сформованістю громадських цінностей, серед яких особливе місце посідають ті, що є визначальними у структурі національної свідомості. Завдяки національній свідомості особистість глибше розуміє свій народ, його історію, духовність і культуру, а також свої якості, здібності й можливості, виробляє основні напрямки своєї діяльності, накреслює та успішно утверджує свою життєву позицію.

У минулому України, в її історичній національній спадщині – небагато явищ, які б так глибоко і різнопланово вплинуло на історичну долю всього українського народу, як козацтво.

Відродження української державності на початку 90-х рр. ХХ ст. стало поштовхом до відновлення та розвитку козацького руху. В 1995 р. було прийнято Указ Президента про відродження козацтва. У цей час на шпальтах газет почали з'являтися інформаційні повідомлення (Указ Президента України «Про відродження історико-культурних і господарських традицій українського козацтва» // Запорізька правда (далі – ЗП), 19 січня 1995 р.; «Статут українського козацтва» // ЗП, 25 вересня 1996 р.; р.; «Козацьке коло на Хортиці дало згоду на об'єднання» // Індустріальное Запорожье (далі – ІЗ), 13 травня 1996 р.; «Козацтво у взаємодії з міськвиконкомом» (створено Запорізьку міську координаційну раду з питань козацтва) // Запорізька Січ (далі – ЗС), 7 квітня 1998 р. Серед інформаційних жанрів надзвичайно високим індексом частотності позначені замітки (П. Юрик «Чайка» – львівська, капітал – запорізький» (козацьку «чайку» «зробили львівські ентузіасти») // ЗС, 23 серпня 1994 р.; В. Сотников «В Запоріжжі – козаки, а в Києві – гетьман» // ІЗ, 16 січня 1996 р.; П. Юрик «Вперше за булаву не гризлися» // ЗС, 31 січня 1997 р.; А. Плясовиця «Лід рушив: в Запоріжжі створена координаційна рада у справах козацтва» // «Верже», 3 вересня 1998 р. Проблема відродження запорізького козацтва особливо яскраво простежувалася в репортажах: В. Сотников «Дим козацьких вогнищ на Хортиці» // ІЗ, 6 червня 1995 р.; М. Шумилов «Чи буде відроджене на Запоріжжі козацтво?» // ЗП, 6 травня 1996 р.

Запорізька преса кінця ХХ ст. є віддзеркаленням доби відродження козацтва в Україні загалом і в Запоріжжі, зокрема. Газети «Запорізька правда», «Запорозька Січ», «Индустриальное Запорожье», «МИГ» пробуджували пам'ять козацького минулого нашого краю і знайомили з новими подіями, які сприяли відродженню козацтва як культурно-історичного феномена українського народу.

На шпальтах місцевої періодики часто друкувалися і продовжують друкуватися матеріали, присвячені запорозькому козацтву: В. Семенов «Отаман – вища довіра побратимів: про відродження козацького руху (ЗС, 30 січня 2001 р.); В. Попов «Козацькому роду нема переводу» (ЗС, 30 січня 2001 р.), «Є запорожці й на Оріхівщині» («Наш город», 14 травня 2004 р.), М. Квітко «Українським військовим – козацькі клейноди чи Новий зміст старої форми» («Субота-плюс», 22 квітня 2004 р.), Н. Москалина «Як відроджується козацтво» («Запорізька правда» (далі – ЗП), 2 березня 2004 р.).

Висвітленню цієї тематики присвячені газетні публікації, в яких розповідається про сучасне, відроджене козацтво й нову Запорозьку Січ на Хортиці. Це – зокрема: репортаж Ю. Юрика «Шум на Хортиці шумів у дванадцяте» (ЗС, 16 жовтня 2008 р.), нарис-інтерв'ю Є. Логанова «Всі ми, браття, – козацького роду» (ЗП, 16 жовтня 2012 р.), замітка О. Будника «Спасу непогода – не завада» (ЗС, 14 жовтня 2010 р.), публіцистична стаття Є. Логанова «Покрова на хортиці, свято духу, сили і краси» (ЗП, 16 жовтня 2012 р.), репортаж М. Прохоренка «Козаки, не лише захисники рідної землі, а й щирі лицарі християнської віри» (ЗП, 15 жовтня 2015 р.) тощо.

Козацька тематика на шпальтах запорізької преси не втрачає своєї актуальності, розширюється її жанрова палітра, збагачується проблематика. Наразі в запорізькій періодиці ця тема залишається актуальною особливо щороку восени – напередодні Дня козацтва, що святкується 14 жовтня на Покрову Пресвятої Богородиці.

Сучасне козацтво – по-своєму яскраве та цікаве: його метою є відродження традиційних козацьких цінностей, історичної пам'яті, звитяги й доблесті. Воно відіграє велике значення в патріотичному, національному й духовному вихованні дітей і молоді. Для сучасних запоріжців козацтво є символом всього найгеройнішого, найсвітлішого, що було в історії України.

Отже, національне виховання особистості, формування її національної свідомості, в тому числі й національних почуттів завжди пройняті історизмом – національні уявлення та почуття нових поколінь формуються

як на основі безпосередніх вражень й досвіду кожної особи, так і (нерідко це буває визначальним) у результаті освоєння вже існуючих уявлень і національної психології всього народу, чому сприяє місцева преса, яка стала живим літописом сучасності Запоріжжя й виконує, окрім інформаційної функції, ще і просвітницьку та виховну.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Виховання громадянина / Під ред. І. Поплужного. – К., 1997. – 257 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія». – 2002. – 575 с.
4. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Педагогічна газета. – 2000. – № 6(72), червень. – 6 с.
6. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С. У. Гончаренко та ін.; За ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
7. Україна в ХХ столітті (1900–2000): 3б. документів і матеріалів / Упоряд. А. Г.Слюсаренко та ін. – К. : Вища школа, 2000. – 351 с.